

Van basisfunctionaliteiten naar een integrale gezondheidsstrategie

SPORTIEF
BESTEELD
GROEP

*Een denkrichting voor de uitwerking
AZWA-werkagenda's.*

Deze notitie is opgesteld door Sportief Besteeld Groep als inhoudelijke bijdrage aan de ontwikkeling van integrale gezondheids- en preventiestrategieën binnen gemeenten en regio's.

Annemarie Buitenhuis, MSc

Domeinmanager Gezondheid & Preventie
Klinisch epidemioloog | Kinder- en
Jeugdverpleegkundige (niet praktiserend)

a.buitenhuis@sportiefbesteedgroep.nl
06-33056690

Aanleiding

Gemeenten werken in het kader van het Aanvullend Zorg- en Welzijnsakkoord (AZWA) aan de doorontwikkeling van basisfunctionaliteiten. Deze ontwikkeling biedt kansen om gezondheid, welzijn, preventie en zorg beter met elkaar te verbinden.

Inzichten van de Wereldgezondheidsorganisatie (WHO), het model van de *Social Determinants of Health* en het gedachtegoed van *Positieve Gezondheid* laten zien dat gezondheid niet alleen wordt bepaald door zorg of leefstijl, maar ook door factoren zoals bestaanszekerheid, onderwijs, sociale relaties, participatie en de leefomgeving. Dit vraagt om een brede en integrale benadering van gezondheid.

[De Rodedradenanalyse AZWA-regioscans](#), uitgevoerd in opdracht van het ministerie van VWS, laat zien dat basisfunctionaliteiten nog vaak als afzonderlijke oplossingen worden georganiseerd. Voor de verdere ontwikkeling is juist meer samenhang nodig: tussen basisfunctionaliteiten, leefgebieden en het bredere sociaal domein.

Deze notitie bouwt voort op deze inzichten. Wij beschouwen basisfunctionaliteiten niet als afzonderlijke opgaven, maar als bouwstenen van één integrale gezondheidsstrategie. Daarbij staat niet de interventie, het programma of de organisatie centraal, maar de inwoner en wat nodig is om gezond op te groeien, gezond te leven en vitaal ouder te worden. De notitie beschrijft een visie en een praktisch model waarmee gemeenten deze samenhang concreet kunnen maken.

Visie

Basisfunctionaliteiten zijn geen doel op zich, maar bouwstenen van een integrale gezondheidsstrategie. Vanuit de gedachte van Positieve Gezondheid zetten gemeenten in op een leefomgeving die iedere inwoner ondersteunt bij gezond leven, van gezond opgroeien tot vitaal ouder worden. Daarbovenop bieden zij gerichte ondersteuning aan doelgroepen met een verhoogd risico, en passende zorg aan wie al gezondheidsproblemen ervaart.

Deze visie bouwt voort op bewezen aanpakken zoals JOGG, Kind naar Gezonder Gewicht (KnGG) en Volwassenen naar Gezonder Gewicht (VnGG) en vraagt om domeinoverstijgend en integraal werken. Sport- en beweegaanbod is daarbij geen doel op zich, maar een vanzelfsprekend onderdeel van de bredere aanpak van gezondheid, het sociaal domein, welzijn en zorg. Precies die samenhang, tussen leefgebieden en over domeinen heen, is wat wij gemeenten binnen de AZWA-werkagenda meegeven als richting voor de doorontwikkeling van de basisfunctionaliteiten.

Het model: een samenhangende lijn door drie levensfasen

Om de visie hanteerbaar te maken, is gekozen voor een samenhangend model waarin drie niveaus van ondersteuning samen één doorlopende lijn vormen. Deze niveaus verschillen in intensiteit en in de omvang van de doelgroep:

Gezonde leefomgeving - de brede basis, bedoeld voor iedere inwoner. Een omgeving die gezond leven vanzelfsprekend maakt.

Gerichte ondersteuning - voor inwoners die door hun omstandigheden een verhoogd risico lopen op gezondheidsproblemen.

Ketenaanpak en zorg - behandeling en begeleiding voor inwoners die al gezondheidsproblemen ervaren.

Deze drie lagen gelden voor elke levensfase, van jeugd tot ouderdom. Wat daarbinnen concreet wordt ingezet, verschilt per fase, de opbouw van de piramide blijft telkens hetzelfde. Zo ontstaat één samenhangend model dat gemeenten kunnen gebruiken om hun eigen basisfunctionaliteiten in te delen en om hiaten zichtbaar te maken.

*"Van een gezonde leefomgeving, via
passende ondersteuning, naar goede zorg:
samen vormen we één doorlopende lijn voor
al onze inwoners."*

Samen werken aan een gezond leven voor iedereen

Ieder kind, iedere volwassene en iedere oudere krijgt de kans om gezond op te groeien, gezond te leven en vitaal ouder te worden.

	 Gezond opgroeien <i>kinderen en jongeren</i>	 Gezond leven <i>Volwassenen</i>	 Vitaal ouder worden <i>Senioren</i>	
 Ketenaanpak en zorg Voor inwoners die al gezondheidsproblemen hebben en intensieve ondersteuning of zorg nodig hebben. Doel: passende zorg en begeleiding voor duurzaam herstel en gezondheid.	- Kind naar Gezonder Gewicht (KnGG) - Specialistische jeugdzorg - Inzet vanuit sociaal domein	- Volwassenen naar Gezonder Gewicht (VnGG) - Gecombineerde Leefstijlinterventie (GLI) - Inzet vanuit sociaal domein	- Gecombineerde Leefstijlinterventie - Valpreventie en herstelprogramma's - Inzet vanuit sociaal domein	
 Gerichte ondersteuning Voor inwoners die een verhoogd risico hebben op gezondheidsproblemen of gezondheidsachterstanden. Doel: voorkomen dat problemen ontstaan of verergeren en gezondheidsverschillen verkleinen.	- Kansrijke Start - Gezonde Kinderopvang - Gezonde School (extra ondersteuning) - Buurtsportcoach+ voor Jeugd - Welzijn op Recept (Jeugd) - Aanbod jeugdgezondheidszorg	- Buurtsportcoach+ - Welzijn op Recept - Leefstijlcoaching - Armoedebestrijding - Sociale basis en ontmoeting	- Senioren sport - Welzijn op Recept - Ontmoeting en sociale participatie - Leefstijlcoaching - Valpreventie (groepen met een verhoogd risico)	 Sterke sportverenigingen Sportverenigingen vormen een belangrijke infrastructuur en dragen bij op alle niveaus en in alle levensfasen.
 Gezonde leefomgeving Een omgeving die gezonde keuzes makkelijk maakt voor alle inwoners, van jong tot oud. Doel: gezondheid bevorderen en de basis leggen voor een gezonde toekomst.	- Gezonde opvoed-omgeving - Gezonde kinderopvang - Gezonde school - Beweegvriendelijke omgeving - Spelen en bewegen in de buurt - Toegankelijke sport en cultuur	- Gezonde leefomgeving - Beweegaanbod voor iedereen - Gezonde voeding en omgeving - Mentor/voorbeeldfunctie - Werk en gezondheid - Sociale verbinding en zingeving	- Beweegvriendelijke omgeving - Toegankelijke sport- en beweegactiviteiten - Gezonde voeding en omgeving - Sociale verbinding en zingeving	- Verenigingsondersteuning - Veilig sportklimaat - Vrijwilligersbeleid - Inclusie en toegankelijkheid - Positief coachen - Maatschappelijke rol van verenigingen

Randvoorwaarden en samenwerking (de basis onder alles)

Gezond leven voor iedereen!

Samenwerking
Gemeenten, zorg, welzijn, onderwijs, sport, inwoners en partners werken samen.

integraal werken
Over domeinen heen: gezondheid, het sociaal domein, sport, onderwijs en zorg.

Kansengelijkheid
Extra aandacht voor inwoners met een kwetsbare positie en gezondheidsachterstanden.

Data en monitoring
Inzicht in impact en bijsturing waar nodig.

Communicatie en participatie
Inwoners betrekken en gezamenlijk keuzes maken.

Dit model maakt deze doorlopende lijn concreet. Per levensfase en per niveau zijn voorbeelden opgenomen van basisfunctionaliteiten die gemeenten kunnen inzetten. De invulling is illustratief, gebaseerd op bestaande, bewezen effectieve aanpakken, en bedoeld als startpunt voor gemeenten om hun eigen aanbod langs dezelfde lijn te ordenen.

Onze boodschap

Basisfunctionaliteiten zijn geen doel op zich, maar bouwstenen van één integrale gezondheidsstrategie. Wij roepen gemeenten die werken aan de AZWA-werkagenda op om de basisfunctionaliteiten niet langer als losse puntoplossingen te ontwikkelen, maar ze te plaatsen in een samenhangend model als het model hierboven. Dat betekent: per levensfase in beeld brengen wat er al is op elke laag, waar de lacunes zitten, en welke functies nodig zijn om de lagen met elkaar te verbinden.

Door in elke levensfase dezelfde opbouw te hanteren, met aandacht voor een brede leefomgeving, gerichte ondersteuning en een ketenaanpak, ontstaat niet alleen meer samenhang binnen de eigen gemeente, maar ook een gemeenschappelijke taal tussen gemeenten binnen de AZWA-werkagenda. Dat maakt het makkelijker om van elkaars aanpak te leren en de doorontwikkeling van de basisfunctionaliteiten samen op te pakken.

Verbinding tussen strategie en uitvoering

De basisfunctionaliteiten uit AZWA vormen belangrijke bouwstenen voor een gezonde samenleving. Tegelijkertijd vraagt de realisatie van deze basisfunctionaliteiten om meer dan afzonderlijke interventies of programma's. Om daadwerkelijk impact te realiseren, is inbedding nodig binnen een samenhangende gezondheidsstrategie waarin preventie, welzijn, sport, participatie en zorg met elkaar verbonden worden.

Domeinoverstijgende functies als verbindende schakel

Integraal en domeinoverstijgend werken vraagt om functies die niet gebonden zijn aan één laag van de preventiepiramide of één levensfase, maar juist de verbinding leggen tussen de verschillende lagen, levensfasen en domeinen. Deze rollen zijn voorbeelden van functies die nodig zijn om de preventiepiramide in de praktijk te laten functioneren. Daarbij is de preventiepiramide nadrukkelijk geen volledig model van gezondheid, maar een organiserend principe voor de samenhang tussen preventie, ondersteuning en zorg. Gezondheid wordt daarnaast beïnvloed door factoren als bestaanszekerheid, wonen, onderwijs, werk en sociale participatie.

Coördinator Sport, Preventie & Zorg

Verbindt de verschillende lagen van de piramide en levensfasen op strategisch niveau en bewaakt

de samenhang tussen het sociaal domein, publieke gezondheid, sport en zorg.

Netwerkcoördinatie Gezondheid, Preventie en Leefstijl

Verbindt onderwijs, kinderopvang, welzijn, sport, publieke gezondheid en zorg rond een gezonde leefomgeving en gezonde leefstijl. Werkt vanuit een gezamenlijke visie en zorgt voor samenhang tussen preventie, vroegsignalering, ondersteuning en zorg. Afhankelijk van de lokale inrichting kan deze rol worden ingevuld door één of meerdere functionarissen met een specifieke focus, bijvoorbeeld op de gezonde leefomgeving (JOGG), Kind naar Gezonder Gewicht (KnGG) of Volwassenen naar Gezonder Gewicht (VnGG). Essentieel is dat deze aanpakken vanuit één integraal plan worden uitgevoerd en onderling op elkaar zijn afgestemd.

Buurtsportcoach (en Buurtsportcoach Plus)

Vormt de schakel tussen de brede leefomgeving en gerichte ondersteuning en stimuleert inwoners om actief mee te doen in de wijk. Organiseert en begeleidt sport- en beweegactiviteiten, ondersteunt de toeleiding naar passend aanbod en signaleert waar aanvullende ondersteuning of zorg nodig is. Draagt bij aan participatie, gezondheid en het versterken van de sociale basis en verbindt inwoners met sport, welzijn, preventie en zorg.

Coördinator Vitaal Ouder Worden

Verbindt preventie, welzijn, sport en zorg rondom gezond en zelfstandig ouder worden en coördineert de ketenaanpak valpreventie binnen de lokale en regionale samenwerking. Deze functies zijn niet per definitie nieuw. Veel gemeenten hebben vergelijkbare rollen al ingericht. De uitdaging ligt vooral in het expliciet domeinoverstijgend positioneren van deze functies, zodat zij niet alleen verantwoordelijk zijn voor uitvoering binnen hun eigen programma of domein, maar ook voor het organiseren van verbinding, samenhang en continuïteit tussen de verschillende lagen van de preventiepiramide.

Onze bijdrage

Sportief Besteed Groep denkt graag mee over de vertaling van deze visie naar lokale en regionale werkagenda's. Vanuit onze ervaring met preventie, sport, welzijn, gezonde leefomgevingen en ketenaanpakken kunnen wij gemeenten ondersteunen bij zowel de ontwikkeling van integrale gezondheidsstrategieën als de inrichting van functies die nodig zijn om samenwerking tussen domeinen, levensfasen en niveaus van ondersteuning te organiseren.

Wij zien onze rol daarbij niet als eigenaar van de opgave, maar als partner die helpt om verbinding, samenhang en uitvoering te realiseren.